

ODLUKE DOMAĆIH SUDOVA / DECISIONS OF DOMESTIC COURTS

ELEMENTI KOJI DIFERENCIRAJU UGOVOR O SPAŠAVANJU OD UGOVORA O TEGLJENJU

VISOKI TRGOVAČKI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Rješenje broj PŽ-3989/00 od 5. prosinca 2000.

Vijeće: Viktorija Lovrić kao predsjednica vijeća, mr. sc. Andrija Eraković i sudac porotnik Miroslav Skalak kao članovi vijeća

Brod kojem su se zaustavili porivni strojevi, a uslijed toga vjetar i morska struja nosili su ga prema obali, zatražio je uslugu tegljenja. Između stranaka je sporno radi li se u konkretnom slučaju o ugovoru o tegljenju ili ugovoru o spašavanju. Spašavanje je svaka djelatnosti kojoj je svrha spašavanje osoba, brodova i stvari s tih brodova. Bitan element pojma spašavanja jest da se osoba, odnosno stvar koja se spašava nalazi u opasnosti (opasnost po život osoba, odnosno propast stvari). Pod spašavanjem se podrazumijeva i pružanje pomoći. Ako je pomoć pružena tegljenjem, to ne znači da se radi o pravnom poslu tegljenja. U konkretnom slučaju u pitanju nije bio komercijalni posao tegljenja već posao spašavanja.

Tužitelj u postupku tvrdi da je tuženome pružio uslugu spašavanja te s tog osnova traži da mu tuženi plati iznos od 646.000,00 kn. U postupku je utvrđeno da je brod tuženika Cetingrad javio Lučkoj kapetaniji Dubrovnik da su se brodu zaustavili porivni strojevi te, s obzirom da ga vjetar i morska struja nosi prema obali, traži uslugu tegljenja. Prema izvratku iz radio dnevnika utvrđeno je da se javio trajekt tužitelja Hanibal Lucić koji je došao na poziciju Cetingrada i brod uzeo u tegalj te je tegljenje uspješno završeno. U pogledu pravnog osnova tužbenog zahtjeva sporno je pitanje radi li se u konkretnom slučaju o spašavanju broda tuženika Cetingrad od strane trajekta tužitelja Hanibal Lucić ili se pak radilo o tegljenju broda tuženoga od strane trajekta tužitelja.

Trgovački sud u Rijeci presudom broj III P-1237/98-26 od 21. ožujka 2000. godine naložio je tuženiku da plati tužitelju iznos od 32.639,00 kn s kamatom od 15. kolovoza 1998. godine, pa do isplate, kao i da mu nadoknadi parnični trošak u iznosu od 11.491,50 kn. Tužitelj je odbijen s tužbenim zahtjevom da mu tuženik plati iznos od 613.361,00 kn s kamatom te mu je naloženo da tuženiku nadoknadi parnični trošak u iznosu od 62.004,50 kn.

Prema mišljenju prvostupanjskog suda radilo se o poslu tegljenja, a ne o poslu spašavanja. Prvostupanjski sud je zaključio da se iz dopisa Lučke kapetanije Dubrovnik može utvrditi da se radi o tegljenju broda Cetingrad od strane broda

Hanibal Lucić. Nadalje, prema izvratku iz radio dnevnika za dan 14. kolovoza 1997. godine, prvostupanjski sud smatra utvrđenim da je u 15 sati i 43 minute brod Cetingrad pozvao i naveo da se tog trenutka nalazi na poziciji Veliki Vratnik, Crna Seka, gdje se zbog kvara usidrio, a traži tegljenje jer ih nosi prema obali. Isto tako se navodi da se u 16 sati i 56 minuta javio trajekt Hanibal Lucić koji je došao na poziciju Cetingrada i da radi na pripremi tegljenja, a da je tegalj završio u 20,10 sati. Prvostupanjski sud poziva se na odredbu članka 649. Pomorskog zakonika (Narodne novine broj 17/94, 74/94 i 43/96, u daljnjem tekstu: PZ), prema kojoj tegalj počinje kad se tegljač po nalogu zapovjednika tegljenog broda stavi u položaj da može obavljati tegljenje, ili kad tegljač po naredbi zapovjednika tegljenog broda primi ili preda užu za tegljenje. Saslušani svjedok A. J. na ročištu od 29. rujna 1999. godine izjavio je da su pomogli Cetingradu na način da su bacili konop i da su ga teglili do otočića Jakljun, što prema mišljenju prvostupanjskog suda znači da su i prema riječima svjedoka upravo vršili poslove tegljenja kako je opisano u članku 649. PZ-a. Prema članku 647. stavak 2. PZ-a tegljarina se utvrđuje ugovorom. U konkretnom slučaju ugovora nije bilo, pa prvostupanjski sud utvrđuje, a prihvaćajući iskaz svjedoka A. J. i navode iz izvratka iz radio dnevnika, da je tegljenje trajalo dva sata. Prema obračunu troškova tegljenja proizlazi da je tužitelj imao troškove tegljenja u iznosu od 32.639,00 kn. Stoga je prvostupanjski sud prihvatio tužbeni zahtjev za taj iznos.

Protiv te presude žalbu je izjavio tužitelj, pobijajući je u dijelu u kojem je odbijen s tužbenim zahtjevom i u dijelu u kojem mu je naloženo da tuženiku nadoknadi parnični trošak, zbog svih žalbenih razloga iz članka 353. stavak 1. ZPP-a, s prijedlogom da se pobijana presuda ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Opširni sadržaj žalbe svodi se na tvrdnju da se u konkretnom slučaju nije radilo o tegljenju već o spašavanju broda tuženika Cetingrad. Tužitelj ističe da element opasnosti čini crtu razgraničenja između tegljenja i spašavanja putem tegljenja. Ako je imovina na moru u opasnosti, usluga koja se pruža toj imovini predstavlja spašavanje, premda se tehnički sastoji u tegljenju. To osobito vrijedi ako stranke nisu sklopile nikakav ugovor, pa je posve isključeno da se uopće može raditi o tegljenju, već se može raditi jedino o izvanugovornom spašavanju broda. Tužitelj u žalbi naglašava da se prvostupanjski sud uopće nije upustio u ocjenu je li tuženikov brod bio u opasnosti u trenutku pružanja usluge, a što predstavlja odlučnu činjenicu za utvrđenje je li riječ o spašavanju ili običnom tegljenju. Stoga pobijana presuda ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama pa je time počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 13. ZPP-a. Sud se osim toga nije upustio u ocjenu je li usluga koju je tužiteljev brod pružio tuženiku dala koristan rezultat,

što predstavlja temeljni kriterij za ostvarivanje prava na nagradu za spašavanje. Iz provedenih dokaza vrlo jasno proizlazi da je brod bio u opasnosti.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske odlučio je da je žalba osnovana. Ispitujući pobijanu presudu u pobijanom dijelu, žalbeni sud je našao da je donesena uz pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje. Prema članku 647. PZ-a ugovorom o tegljenju obvezuje se brodar tegljača da svojim brodom tegli ili potiskuje drugi brod ili objekt do određenog mjesta, ili za određeno vrijeme, ili za izvođenje određenog zadatka, a brodar tegljenog, odnosno potiskivanog broda obvezuje se da za to plati tegljarinu, a visina tegljarine određuje se ugovorom. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je zaključio da nije utvrđeno da su stranke sklopile ugovor o tegljenju, pa je činjenično stanje ostalo pogrešno i nepotpuno utvrđeno. Zapravo, nejasno je na koji način je prvostupanjski sud utvrdio da bi se radilo o tražbini iz ugovora o tegljenju, pa to ukazuje na bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz članka 353. stavak 2. točka 13. ZPP-a.

Prvostupanjski sud je na temelju analize provedenih dokaza zaključio da se radi o poslovima tegljenja. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je istaknuo da nema sumnje da je tužiteljev brod Hanibal Lucić izvršio tegljenje tuženikovog broda Cetinograd. Međutim, na temelju provedenih dokaza, posebno iz izjave zapovjednika oba broda, ne može se doći do zaključka da su oni sklopili bilo kakav ugovor, pa tako ni ugovor o tegljenju. Može se eventualno prihvatiti da su to učinili konkludentnim radnjama. Za odgovor na pitanje radi li se o tegljenju ili spašavanju nije odlučno to što je obavljeno tegljenje broda. Tegljenje naime može biti, a vrlo često i jeste, jedna od operacija spašavanja.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u svojoj odluci tumači odredbe članka 774.–800. PZ-a te ističe da iz odredbi koje uređuju spašavanje proizlazi da je bitan element pojma spašavanja opasnost, tj. da se osoba, odnosno stvar koja se spašava, mora nalaziti u opasnosti (opasnost po život osoba, odnosno opasnost propasti stvari). Spašavanje je svaka djelatnost kojoj je svrha uklanjanje opasnosti koja prijeti smrti osobe ili propasti stvari, a koja opasnost je prouzrokovana plovidbom. Uklanjanje opasnosti može, naime, biti izvršeno i tegljenjem, ali time se spašavanje ne pretvara u ugovor o tegljenju.

Prema tome, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je zaključio da je za ishod ovog spora odlučno odgovoriti na pitanje je li se tuženikov brod našao u opasnosti, tako da je bez poduzimanja radnji spašavanja (u ovom slučaju pomoću tegljenja) prijetila opasnost za smrt osoba na brodu ili za propast stvari na brodu, odnosno samog broda.

U dopisu Lučke kapetanije Dubrovnik od 17. rujna 1997. godine navodi se da je dana 14. kolovoza 1997. godine u 17,15 sati brod Cetingrad javio da su mu se zaustavili porivni strojevi te, s obzirom da ga vjetar i morska struja nosi prema obali, traži uslugu tegljenja. Bez obzira na to što se spominje tegljenje, a ne spašavanje, na temelju toga dopisa nije moguće zaključiti da je u pitanju obični komercijalni posao tegljenja. U tom dopisu, naime, stoji da je zapovjednik tužiteljevog broda isplovio "da pruži pomoć", a zatim da je zapovjednik tužiteljevog broda izvijestio da brod Cetingrad "ne treba nikakvu drugu pomoć osim tegljenja". Dakle, može se zaključiti da je tegljenje bila pomoć. Prema članku 774. stavak 2. PZ-a pod spašavanjem se podrazumijeva i pružanje pomoći. Ako je pomoć obavljena tegljenjem, ne znači da se radi o pravnom poslu tegljenja, a ne o pomoći brodu koji se našao u opasnosti. Svjedok Lj. J., zapovjednik broda Cetingrad, izjavio je da je brod vozio od Cavtata prema Rijeci i negdje blizu Velikog Vratnika uhvatilo ih je nevrijeme. Stala su sva tri motora na brodu i vjetar ih je nosio prema obali. Svjedok J. A. je izjavio da je bio na palubi i u prostorijama posade na brodu Hanibal Lucić i netko mu je došao reći da je tu u blizini Cetinograd kojemu treba pomoć i tadašnji zapovjednik je rekao da će ići pomoći. Došli su do Cetingrada, pomogli su mu na način da su mu bacili konope, jer je bio u opasnosti i bez lijevog sidra.

Prema mišljenju Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske na temelju tako provedenih dokaza nije moguće zaključiti da se tuženikov brod nije nalazio u opasnosti, odnosno da mu nije trebala pomoć. Za razrješenje te činjenice potrebno je stručno znanje kojim sud ne raspolaže. Iz tog razloga Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je uvažio žalbu kao osnovanu i temeljem članka 370. ZPP-a pobijanu presudu ukinuo i predmet vratio prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. U nastavku postupka prvostupanjski sud treba provesti dokaz vještačenja sa zadatkom vještaku da na temelju utvrđenih činjenica i eventualnog uvida u brodski dnevnik jednog i drugog broda dade svoj nalaz i mišljenje o tome je li se brod tuženika nalazio u opasnosti, odnosno je li mu trebala biti pružena pomoć ili nije. Nakon toga treba ponovno odlučiti o osnovanosti tužbenog zahtjeva.

Dr. sc. Vesna Skorupan Wolff, znanstveni savjetnik
Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Summary:

**ELEMENTS DIFERENTIATING THE SALVAGE CONTRACT
FROM THE CONTRACT ON TOWAGE**

The ship had a halt of the power engine; consequently, the wind and the current pushed it towards the shore, so that it required the service of towage. The dispute between the parties arose in relation to whether the concrete case regarded the contract on towage or the contract on salvage. In this concrete case, the matter was not of commercial towage, but rather of salvage.